

Зацвярджаю

Намеснік старшыні
арганізацыйнага камітэта
намеснік Міністра адукацыі

Сідарэнка

« 11 » _____ 2017 года

ТРЭЦІ ЭТАП XXXIV РЭСПУБЛІКАНСКАЙ АЛІМПІАДЫ
ПА ВУЧЭБНЫХ ПРАДМЕТАХ «БЕЛАРУСКАЯ МОВА»
І «БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРА»

КОМПЛЕКСНАЯ РАБОТА ПА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ І ЛІТАРАТУРЫ

11 клас

Заданні	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Усяго
Балы											

Варыянт I

Заданне 1. Вызначце, на які склад прыпадае націск у формах назоўнага склону прыведзеных у табліцы слоў, калі яны ўжываюцца ў множным ліку і ў спалучэнні з лічэбнікамі *два (дзе), тры, чатыры*. Парадкавы нумар націскага склада ў словаформе і літару, што абазначае націскны гук, запішыце ў адпаведным слупку паводле ўзору, паказанага для слова *качарга*.

Максімальная колькасць балаў – 4 (0,5 бала – за кожны правільны адказ).

Адзіночны лік	Множны лік	З лічэбнікамі 2, 3, 4
Узор: <i>качарга</i>	2, э	3, і
<i>поплаў</i>		
<i>верацяно</i>		
<i>ліфт</i>		
<i>пяро</i>		

Заданне 2. З прапанаваных ніжэй слоў, ужыўшы іх у патрэбнай граматычнай форме, складзіце пяць фразеалагізмаў з кампанентам *кот* (таксама ў патрэбнай граматычнай форме), запісаўшы іх у правым слупку насупраць адпаведных ім значэнняў.

Словы-кампаненты для складання фразеалагізмаў: *гуляць, і, мышка, мяшок, па, прабегчы, пята, у, у, ў, укінуць, хата, чорны*.

Максімальная колькасць балаў – 5.

Заданне 4. Пазнайдце назвы асоб мужчынскага полу па іх значэннях. Вызначце, як ўтварыліся словы.

Максімальная колькасць балаў – 6 (0,5 бала за кожнае правільна запісанае слова, 0,5 бала за кожную правільна вызначаную ўтваральную аснову і 0,5 бала за кожны правільна вызначаны сродак словаўтварэння).

Значэнне слова	Слова	Утваральная аснова	Сродак словаўтварэння
Узор: 'той, які танцуе'	танцорка	танцор (□)	-к-
'той, хто заступаецца за каго-небудзь, абаронца'			
'смелы чалавек'			
'акцёр, які іграе камічныя ролі'			
'той, хто рэгулюе рух на дарогах'			

Заданне 5. Дапішыце ў табліцу, дзе трэба, назоўнікі ў форме адзіночнага ці множнага ліку.

Максімальная колькасць балаў – 5 (1 бал за кожнае правільна запісанае слова).

Адзіночны лік	Множны лік
	карункі
	блізняты
прасціна	
	даспехі
дно	

Заданне 6. У крылатым выслоўі А. Вярцінскага «Жыццё даецца, каб жыццё тварыць» інфінітыў *тварыць* з'яўляецца выказнікам. Складзіце і запішыце сказы, у якіх інфінітыў выступае ў ролі названых членаў сказа.

Максімальная колькасць балаў – 4 (1 бал за правільна складзены сказ).

№ _____

Улетку ён рабіў зондэрфюрэру печы.
Знайшлі яго і прывялі, вядомага на ўсю
ваколіцу. Пяць раніц дзяжурны жандар
абшукваў яго і кожны раз аднолькава
весела знаходзіў у кішэнях майстра тое
самае крэсіва, самасад і кавалак
чорнага хлеба. А печы атрымаліся
выдатныя. Кухар хваліць пліту, а сам
зондэрфюрэр – грубку з белаай кафлі.

№ _____

Жыгімонт. Барба-а-а...
Чорная Панна. Абліты цьмяным
срэбрам лес і дол.
Жыгімонт. Любая...

Чорная Панна. І болей не чуто
птушыных песень.
Жыгімонт. Родная...
Чорная Панна. Усімі зоркамі мяне
цалуе ноч.

№ _____

Ажно пакуль камароўскі не крыкнуў
ім:
– Гэта ж Ляновічыха!

Імя гэтае як бы ўсё ім
растлумачыла, і яе не толькі тут жа
прынялі ў шайку, але, бадай, ужо лічылі
завадатаркай; каб іх арыштавала ў той
час міліцыя, то, безумоўна, усе тыя
смельчакі паказалі б на яе: гэта яна
першая!

Заданне 9. Закрэсліце факты, якія вы лічыце недакладнымі.

Максімальная колькасць балаў – 5.

1. Падчас знаходжання ў Францыі Адам Міцкевіч чытаў лекцыі ў Парыжскім універсітэце.
2. У арганізацыю БелАПП уваходзілі выдатныя майстры слова Казімір Сваяк, Гальяш Леўчык, Антон Навіна, Ядвігін Ш., М. Гарэцкі.
3. Першы купалаўскі зборнік “Жалейка” мог і не выйсці. Фундатар Аляксандр Ярэмич доўгі час думаў, якому творцу аддаць грошы. Паміж Сяргеем Ясеніным і Янкам Купалам выбраў Купалу.
4. Самуіла Плаўніка выключылі з ешыбота¹ праз вершы, прысвечаныя ўяўнай дзяўчыне Мірыям. Ягоную кніжку спалілі на падлозе сінагогі, а сябры адракліся ад паэта.
5. Радкі У. Дубоўкі «У ветры дзікім не загінеш, // чарнобылем не зарасцеш...» прысвечаны памяці пра Чарнобыльскую трагедыю.

Заданне 10. Вызначце паводле стылю аўтара і назву мастацкага тэксту.

Максімальная колькасць балаў – 5.

1. Нагам стала мокра. Спачатку вада толькі чулася, дзе пасталы ўціскалі пакошу, потым стала хлюпаць між куп'я. Неўзабаве *** ужо ўвайшоў у ваду, якая абступіла, нібы нанова абгарнула ногі. Анучы ўраз прамоклі, калошыны знізу таксама сталі мокрыя, і ногі зрабіліся важчэйшыя, быццам самі набраклі вадою. ... Цёплая

¹ *Ешыбот* – вышэйшая школа па падрыхтоўцы рабінаў – служыцеляў культуры ў іўдаізме. суддзя па пытаннях рэлігійнага і сямейнага жыцця ў яўрэйскай абшчыне.

вада, і – дзякуй богу. Ідзі, хлюпай пасталамі, вядзі касой мерна, роўна, справа 7
налева, справа – налева. Праўда, трохі цяжэй стала ісці – касу трэба амаль увесь час
трымаць навісу, многа вады. Касіць тут не тое, што на сухім месцы. Запытай любога
..., і ён табе скажа, што Мокуць – чортава месца, гіблае для касца.
( )

2. Яна была больш чым проста жонкай, яна была другам да смерці. Мы жылі
доўга і шчасліва, як у песні: Пакуль сонца ззяла над грэшнай зямлёю... Але яшчэ і
зараз я часам бачу ў сне сівыя верасовыя пусткі, чэзлую траву на паверхні прорваў і
***, якое скача па дрыгве. Не бразгаюць цуглі, моўчкі сядзяць у сёдлах прамыя
постаці коннікаў. Вецер развейвае іх валасы, плашчы, грывы коней, і самотная
гострая зорка гарыць над іхнімі галовамі. ... Я прачынаюся і думаю, што не прайшоў
ягоны час, пакуль ёсць цемра, голад, нераўнапраўе і цёмны жах на зямлі. Яно – сімвал
усяго гэтага. Хаваючыся напалову ў тумане, імчыць над змрочнай зямлёй ***.
( )

3. Наўздагон за зніклай чарадой, з апошніх сіл перабіраючы крыллямі, не дужа
высока ляцеў, быццам шкандыбаў у паветраным абшары, адсталы падбіты журавок.
Ад яго амаль чалавечай распачы аж здрыгануўся здзіўлены ***, нешта суладнае сваім
затоеным пакутам пачуў ён у тым жалобным голасе, і грываса болю і жалю скрывіла
яго круглявы хлапечы твар. А журавель крычаў, кідаў у ветраны прастор дарэмныя
гукі трывогі, махаў і махаў аслабелымі крыламі, пяўся наперад сваёй доўгай
выгінастай шыяй, але дагнаць чародку не мог. Баец абяруч ухапіўся за галаву, зацяў
вушы, напяўся, з усяе сілы сціснуўся, каб толькі стрываць.
( )

4. Увосень у Бярэзаўцы рака мялела і рана жаўцелі бярозы, – раслі на балоце.
Жаўцелі заўсёды знізу, паволі, не так, як вольхі, якія чакаюць першых маразоў, тады
чарнеюць і асыпаюцца за адну ноч. Цішыня стаяла ўсюды: і ля хаты, і на пасецы, і на
балоце – з вёскі сюды не далятае ніводнага гуку. Затое тут жыло сваё рэха – дзень і
ноч, зіму і лета, асабліва ўвосень.
( )

5. І Серж пабег, азіраючыся, а стары чалавек доўга стаяў і ківаў галавой. Пасля
ён паволі пайшоў тратуарам, звывла сабе пакульгваючы на левую нагу і пастукваючы
палкай па мокрых асфальтавых плітах. Ён дайшоў да чыгуначнага пераезда.
Шлагбаум быў спушчан. Стары чалавек астаўся чакаць, пакуль пройдзе поезд. Бадай
што ўжо зусім змеркла. ... Поезд прайшоў, шлагбаум падняўся, стары чалавек
перайшоў праз рэйкі і ўвайшоў у глухі завулак. ... У канцы завулка стаяў
трохпавярховы вялікі стары дом. У ім было многа дзвярэй і вокан. Тынк на яго сценах
даўно ўжо змылі дажджы, і дом пачарнеў. Цяпер у вокнах гэтага дома свяціліся агні і
з сярэдзіны чулася музыка.
( )